

Referents controvertits, referents irrenunciables: referents de país

El cànon és un altar; la tradició, una cadena.

En aquell acostuma a haver-hi uns models amb valor de tòtem, que la tribu té per infrangibles; llur col·locació (perquè de relativament movibles, tanmateix, ho són) pot variar segons les èpoques, i alternar entre el lloc més modest del presbiteri, el central de l'altar pròpiament dit i el ja absolutament apoteòsic del retaule major.

En aquesta, per contra, sol haver-hi baules de múltiple i vària mena, des de les més imperceptibles i humils fins a les més sòlides i crucials; no són movibles (altrament la cadena es trencaria), però sí sovint objectables, si no ja directament ignorades o deliberadament qüestionades.

Les figures que hi ha a l'altar són visibles per tothom que hi pari l'ull, i fàcilment admirables. Els referents que entrelliga la tradició, en canvi, no sempre destaquen prou perquè la tribu hi pari esment.

Aquelles són tan necessàries com inevitables: són part de la pulsio anagògica inherent a l'espècie humana. Aquests, a llur torn, més que necessaris o inevitables, són imprescindibles, ja que sense ells, sense la tradició que vertebrin tot assegurant-ne la continuïtat, no hi ha tribu que perduri com a tal, amb consciència d'especificitat diferenciada: amb possibilitat, doncs, d'erigir tòtems i altars propis, tot defugint així qualsevol culte servil als d'altri.

Doncs bé, per llei natural de vida (sortosament dilatada i plena en el primer cas), i per greu malaltia (injustament devastadora en el segon cas), dos referents certament controvertibles, però no menys irrenunciables i cabdals, ens han deixat aquests últims mesos una mica més sols.

Martí de Riquer, la tradició literària i cultural d'aquest país –aquella que el salva i ens salva–, l'ha exhumada, l'ha donada a conèixer i l'ha enfortida com pocs. Infinitament més, en qualsevol cas, que molts “patriotes” que sols han sabut jutjar Riquer pel partit que va prendre durant la guerra i pel fet que, després d'aquesta, va mostrar-se, en tot quant va fer, més de natura d'anguila que no estaven disposats a tolerar-li, en aquells temps difícils, segons quins resistents tan ben intencionats com, sovint, no menys lloscos. Sense la baula Riquer, feina hi hauria a saber d'on

venim, literàriament i culturalment parlant, catalans, espanyols i, per extensió, romànics en general.

Max Cahner, el país aquest concebut en la seva globalitat més àmplia i conjunta, l'ha dinamitzat, l'ha vertebrat, l'ha dotat d'infraestructures sense les quals poc cabria pas gaire parlar d'unitat entre totes les terres catalanes. No sempre l'alt grau d'exigència que ell mateix s'autoaplicava ha estat igualment assumible per alguns dels que hi han col·laborat; com també sovint la inflexibilitat de plantejaments que demostrava, allí on hauria calgut produir-se més dúctilment, no ha propiciat l'entesa amb ell. Però els resultats de la feina per ell desplegada són ingents. Sense la baula Cahner no hi hauria, entre tantes altres realitats de base, la d'aquesta mateixa revista.

Bo és el cànon i les figures que s'hi veneren. Però no menys bona és la tradició i els referents, per controvertibles que alguns siguin, que garanteixen l'existència de la col·lectivitat molt més enllà de la supervivència merament vegetativa o simplement adoradora...